

435. Sárospatak-Héce, Kövi Sándor utca 8.
(KÖH 78661)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kú

A Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma 2010. szeptember 27. és november 30. között tudományos tervátást végzett a Kövi Sándor u. 8. sz. telken, az egykori habán telep (Curia Anabaptistarum) területén.

A történeti-topográfiai adatok alapján pontosan meghatározható habán telep területén korábban régészeti feltárás nem történt, ám a Kövi Sándor u. 8. számú ház kertjében csatornaásás közben 1974-ben egy jelentős éremkincslet került elő. A lelet elrejtése kapcsolható a habán telep végleges megszüntéhez-pusztulásához. Összesen 24 darab, 5×5 m-es szelvényt tűztünk ki a kutatási területen, ahol ezzel párhuzamosan egy geofizikai mérésre is sor került, Pusztai Sándor geofizikus irányításával. Területünkön sajnos a vaskerítések és elektromos vezetékek miatt nagyon sok mérési „zaj” volt, ami nagyban megnehezítette a kapott eredmények értékelését. Néhány nagyméretű, vörös színű folt arra enged következtetni, hogy a felszín alatt átégett objektumok vannak. Hogy ezek valóban kemencemaradványok-e, arra egészen biztosan csak a telek teljes feltárása után tudunk válaszolni. Az idei évben olyan területen nyitottunk meg szelvényeket, ahol a geofizikai mérések semmilyen anomáliát nem jeleztek. Az volt ugyanis a célunk, hogy ezekben a szelvényekben a kötött, bolygatatlan altalajig mélyülve meghatározzuk a lelőhely teljes vertikális rétegsorát, tájékozódjunk a kultúrrétegek jellegéről, s meghatározzuk azt a stratigráfiai horizontot, melyek a 17. század időszakához, a habánokhoz köthetők.

A telek teljes területén kitűzött szelvényhálót két kutatási zónára osztottuk (A-B) s ez alapján számoztuk őket. Az A/III szelvényben a kötött, agyagos altalajig mélyültünk, melyet 120 cm mélységben értünk el. Az altalaj fölötti mintegy 40 cm vastagságú, tömött, sötétbarna kultúrrétegből őskori kerámiatöredékek kerültek elő. A kötött altalajon pedig további őskori beásások, struktúrák (gödör, árok) foltjai jelentkeztek. A legfelső, humuszos, recens leletanyagot tartalmazó 15–20 cm vastagságú réteg és az altalaj fölötti őskori réteg között egy szürke színű, habarcs- és téglaszemcsékkel kevert, gazdag régészeti leletanyagot tartalmazó 50–60 cm vastag réteg jelenti lelőhelyünkön a 17. századi horizontot. A réteg keltezését a belőle előkerülő pénzérmék segítik, a habánokkal való összekapcsolásukat pedig a rétegből feltárt, jellegzetes habán kerámia- és kályhacsempe-töredékek bizonyítják. Az A/I szelvény közepén, a 17. századi horizonthoz köthető szinten egy nagyméretű görgetegkövekből álló ovális alakú építményalapot(?) tártunk fel, melyet felületben való dokumentálása után metszetre bontottuk. Az agyagos altalajba ásott gödörbe szárazon rakott kövekből álló objektum alja felszíni megjelenésétől számítva 100 cm mélységben jelentkezett. Pontosabb rendeltetésére egyelőre nem találtunk magyarázatot, ám nem kizárt, hogy nagyobb felület feltárása után több hasonló jelenség is előkerülne,

melyek esetlegesen valamilyen rendszert képeznek, s ezáltal értelmezhetővé válnak.

Az egymással szomszédos A/II és A/VI szelvények feltárása során egy kő épületalap került napvilágra, melynek további kutatása a következő évek feladata lesz. A csekély kiterjedésű feltárás során a 17. századra datálható feltöltési rétegekből napvilágra került műhelyhulladék a további kutatás szempontjából bírhat jelentőséggel. A minden bizonnyal selejtnak tartható, túlégetett, deformált kerámia- és kályhacsempe-töredékek mellett előkerültek olyan égetőlapok és megolvadt téglatöredékek, melyek fazekaskemence létére engednek következtetni.

RINGER ISTVÁN

436. Sárospatak-Héce, Pálóczi-castellum
(KÖH 36057)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk

A Sárospatak ÉK-i részén fekvő városrészben, a Széldomb, a Kolozsvári utca, Fazekas-sor nevű utcák által határolt területen, a Bodrog Ny-i partján, kb. 20 m magas dombon állt egykoron a város életében jelentős szerepet játszó Pálóczi-család erődített udvarháza, castelluma. Ma csupán DNy-i külső falának jelentős része és a Ny-i külső falsarok áll, több méteres magasságban. Egykori elrendezésének néhány alapelemét 1987–1989 között szondázó ásatással tudtam felderíteni. Az objektumhoz 3 pince tartozik, feltehetően a Ny-ról nyíló bejárat része lehetett a Dobó Ferenc utca 64. sz. alatti kertben fellelhető pince. A 2010-ben újra meginduló feltárás feladata az alaprajz további tisztázása volt, mivel Sárospatak hosszú távú városrendezési tervében a 16. századi vár előzményének számító középkori castellum egyes elemeinek bemutatása is szerepel.

A 2010. október elejétől november közepéig tartó feltárás izgalmas részleteket hozott napvilágra a kitűzött két szelvényben, (10×10 és 3×10 m) megerősítve azon ismereteinket, hogy a Pálóczi-udvarház a jelenleg is álló Perényi-várat megelőző jelentős erődítés volt a 15. századi Patak mezővárosban. A Ny-i, egykori kocsút felé igen erős védelmi vonalat építettek ki. Az udvarház Ny-ról nyíló bejáratát falszorossal, farkasveremmel és a kisebb szelvényünkben megfigyelt őrtoronnyal vagy kis bástyával(?) védték. További kutatást igényel az árok méreteinek, a D-i irányú sarokpont megerősítésének tisztázása, melyek a területre esnek. A korlátozott méretű kutatás biztonyságul szolgált arra, hogy a castellum jelentős részletei értelmezhető állapotban megőrződtek a felszín alatt, további kutatásuk mindenképpen indokolt.

JÓSVAINÉ DANKÓ KATALIN

437. Sárvár, Alsó-mező
(KÖH 73351)

(Vas megye) Ó, Rő

A 88. sz. út burkolat-megerősítése miatt szükségessé vált terepbejárást a 3+586–10+046 km-sz. közti szakaszon